

A HAZA EMBEREI

Beszélgetés Szijártó István irodalomtörténésszel és Kisida Elek sebészprofesszorral

Beszélgetőtárs: Kovács-Németh Mária

2014. december 4-én a Százak Tanácsának soros ülésén a Százak Tanácsának elnöke dr. Szijártó István irodalomtörténész és dr. Kisida Elek sebészprofesszor, a Százak Tanácsának tagja, soros elnöke vette át „A HAZA EMBERE” kitüntető elismerő - a „Százak” által alapított - oklevelet.

A „HAZA EMBERE”! Azonnal a XIX. és XX. század első felének kiváló, történelmileg is meghatározó, a magyar nép felemelkedéséért cselekedő személyiségek jutnak eszembe: Kossuth, Széchenyi, Eötvös, Klebelsberg, Teleki Pál. Klebelsberg Kunó fogalmazta meg, hogy „egy nemzetet nemzetté éppen kultúrája, közös szellemisége és értékfelfogása avat.”

Önök mindketten tehetségek és jellemek. Mindkettőjük életútját az eredményes tudományos pálya, s vele párhuzamosan a közösségépítő, közösséget teremtő, becsülő tevékenység jellemzi. Ez ma rendkívül ritka. Elveiket, hitvallásukat műveikből és a Százakban a hazáért, a magyarságért, az összetartozásért kifejtett tevékenységüket kicsit ismerve, úgy érzem, hogy Weöres Sándor: Szembe-fordított tükrökben megfogalmazott gondolataival tudom tömören érzékeltetni, kifejezni. *Szijártó István*, aki számára csak „Egyetlen parancs van, a többi csak tanács: igyekezz úgy érezni, gondolkozni, cselekedni, hogy mindennek javára legyél.” *Kisida Elek* számára „Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.”

A haza emberének lenni egy közösség döntése nyomán önmagában felemelő. Mit jelent ez személyes életükben? Kik voltak az Önök példaképei? Kitől, milyen örökséget visznek tovább? Kitől kapták az indítást az elkötelezettségre?

SZI: Eseményekre szükségünk van. Ha nincs miért meghalni, nincs miért élni sem. Diákkoromtól a lét egyetlen foglalatának a szabadságot tartottam, mely a szolgálatban, a közösségért végzett munkában teljesedik ki. Marcus Aurelius írta: „Az emberek egymásnak vannak teremtve, oktasd őket, vagy viseld el őket!”

KE: Ha nincs a „párizsi béke”, jó szerencsém nagybátyámhoz a Felvidékre sodort volna, aki családjában a legjobb pályát futotta be: az eperjesi görög katolikus teológia prefektusa volt. Később, amikor püspökét koncepció per során a lipcsei börtönbe vetették, őt a folytonosság fenntartásáért titokban püspökké szentelték, miközben a rózsahegy papírgyárban 1968-ig, 18 éven át, álnév alatt raktári munkásként dolgozott. A kevés igaz, nagy férfi közül való, akit élőként ismertem. Azután a családom, a táj, a tradíciók, amikbe beleszülettem öríznek boldogságos régi állapotomban. És természetesen drága anyáknak a messzi múltból utánam nyúló intelmei: olyanok legyenek, mint apátok, ha kiment az ajtón, alig vártad, hogy visszajöjjön. S a jó öreg latin közmondások: fata volentes ducunt, nolentes trahunt. A sors az akarót vezeti, a nem akarót vonszolja. Tanultam hát, képződtem, orvos lettem, méghozzá sebész.

Mit jelent a haza javáért tenni? A vállalt feladatokat vajon áldozatként élték-e meg?

KE: A haza dolgáról beszélni sajnos ma nem trendi. Pedig: „Aki embernek hitvány, magyarnak alkalmatlan.”- ahogy Tamási Áron és Illyés Gyula sugallják. A közösségben sokkal jobb dolgozni, a közösségért kell élni.

SZI: Amikor világnézeti zsákolómérlően mérték a lélek rezdüléseit is, akkor is sokan tudtuk, hogy „Gyengeségeinkben segít minket a Lélek.” Fél-százada vallom

Kosztolányival: „a földön, hol lelkek és göröngyök közt botoltam, mégiscsak egy nagy, ismeretlen Úrnak a vendége voltam.” Nincs hullámhosszam a gyűlölködésre, az irigységre. Szent Ágoston szavaival élve: *Pondus meum amor mei* - annyit érek, amennyit a szeretetem.

KE: *Korábban a pap pap volt, a tanító tanító volt, az anyám szava szent volt, anyám a világ legbölcsebb embere volt!* Édesanyám nagy ajándék volt nekünk Istentől, a hét gyermekének. Sok minden között ő az engedni tudás és az „ügyek szolgálatának” elegáns tanítómestere volt. Az orosz csapatok kivonulásakor falunkban az Esperes úr, minden eshetőségre számítva, jobbnak látta nem meghúzatni a harangokat. Anyánk, hogy a falu becsületén mégse essék csorba, hálaadó misét végeztetett.

Szijártó István a Balaton Akadémia életrehozója, Magyar Örökség díjas, úgy fogalmazott, hogy a Százak Tanácsa tanácsadó testület szeretne lenni az életkor és életművek okán, de nem szól bele a pártpolitikába. Mi a véleménye, képesek ma ezt megérteni a világban, különösen a volt szocialista országokban, ahol az alapvető értékeket – becsület, tisztesség és tisztelet, bölcsesség – hallani sem szeretik, nem a szerint viselkedni?

SZI: A 18 évvel ezelőtt létrehozott Százak Tanácsa megállapodott abban, hogy legfontosabb az ÉLET kérdése és persze a magyar nyelv; a magyar művelődés; az iskolaügy; az EGÉSZSÉG, az egyházügy; a kultúra és a termőföld, a haza földje. A Százak Tanácsának alapfeladata a reménység és bizakodás erősítése. Nekünk tudnunk kell, hogy ezer év során voltunk rosszabb állapotban is. Az építkezés a feladatunk: *„minden méltóságunk a gondolkodásunkban rejlik, igyekezzünk tehát helyesen gondolkodni”* (Pascal). Keressük és vizsgáljuk, mi az oka annak, hogy az anyagi jólét növekedése ellenére kevés gyermek születik, hogy hazánkban a felnőtt lakosság egyharmada depresszióban szenved. Sajnos az egész 20. századot megrontotta a minden erkölcsöt nélkülöző politika. A legnagyobb rombolás a lelkekben történt.

KE: Az egész világ levizsgáló félelben van! Isten és a Sátán között folyik ma a harc. A buddhista bölcsesség így tanít: *kelj útra, és meglásd utaidon majd te magad jössz szembe magaddal mindenhol.* Ez a felismerés segített, hogy rácsodálkozzam az életemre, amikor magam is megkóstoltam a kutatás, a tudományos életben való csillogás futó örömét: a 70-80-as években Bostonban. Az amerikai endotoxin-kutatás pápája, Joe Berry szerint a Sugárbiológiai Intézetben dolgozó csoportunk öt évvel előzte meg a világ akkori shock-kutatásainak felismeréseit. Problémafelismerő kutatóként a felismerés eredménye: pályánk nem karrierről, sikerről, politikáról, pénzről szól, hanem emberi életünk értelmének kiteljesedéséről, számomra alighanem a szolgálatról. És hazatérve, bármerre megyek, ezt az utat taposom. Íme a sorsomon végigvonuló tanítás: felesleges, hogy az utas törődjék a hajó kormányával. Mintha a Fennebbvalónál jobban akarnánk tudni a biztos célbaérés mikéntjét. *„Életpályamodellhez”* való görcsös ragaszkodás?! **Önérdék érvényesítés? Ugyan kérem! Inkább: Igenis Uram!**

SZI: Minden napnak meg kellene adni azt az esélyt, hogy életed legszebb napja legyen. Este a lelkiismeretvizsgálat, reggel: de jó, hogy új nap kezdődik. Ha az ember jól figyel a művészetre, zenére, sorsokra, akkor másként látja embertársait is

Egyik legfontosabb kérdés a magyarság összefogásának megvalósulása. Miért nem sikerül?

SZI: A szovjet csapatok távozása óta vezetőinknek bárkiket választunk, az a mi választásunk. Döntésünket majd lelkünk istene kéri számon. Kányádi Sándor 1991-ben megfogalmazott kérdését fel kell tennünk újra meg újra: *„holtvágányra dőcögött-e vajon a veres villamos?”* Az nyilvánvaló, hogy a társadalom megromlott erkölcsi állapota pusztán a jog eszközeivel nem állítható helyre. Persze jó lenne, ha mindenki számára

nyilvánvaló lenne az is, hogy **a magyar-magyar kézfogásoknak nincs alternatívája. A nemzeti egység megteremtése erkölcsi kérdés.** A születés, az élet, nemzeti megmaradásunk után rögtön az első kérdés a nemzeti egység. Ma is útravaló Kodály véleménye: „Aki nem tartozott soha valamely nemzethez, az nem tartozhat soha az emberiséghez. Aki egy nemzetet megértett, csak az érthet meg egy másikat, s aki egyet sem, hogy akarna százat?” **Meggyőződésem, hogy a világon nemeset sugárzó, hívő emberekkel lehet segíteni.**

A görögök óta tudjuk, hogy a lélekről való gondoskodás az ember igazi feladata! Ez évezredek óta a hivatásban és a közösségekben teljesedik ki. Németh László arra int bennünk: „A nemzet maga is vállalkozás, s nekünk a görögöktől kell tanulni, miként lehet a magasabb igények iskolájává tenni a nemzetet.” Csoóri Sándor figyelmeztetése, hogy a nemzetek nem külső körülmények miatt szoktak meghanyagatni, hanem belső hibáik miatt. **A legfontosabb üzenet: a nemzet lelki egyesítésén kell dolgoznunk.** Amit rám bízott az Isten, azt kell továbbadni.

Mit nem tud még mindig a magyar nép? A globalizáció sajnos értékvesztéssel járt együtt. Jobban élünk és elégedetlenebbek vagyunk, mint bármikor. Úgy tűnik, mintha mindenki értene mindenhez, ezért minden kell mindenkinek, mintha járna. Nincs rangsor, nincs illem, nem akarjuk érteni, hogy a szabadság nem azonos a szabadossággal, holott a szabadság jóval nagyobb felelősséget kíván mindannyiunktól.

SZI: Egy társaságban, ha megkérdezik: „Hol a boldogság mostanában?“, az idősök még rávágják, hogy „barátságos, meleg szobában”... Hol vagyunk most ettől? A memoriter az igényes közlés alapja, az irodalom az igényes életvezetés segítője, kalauza. Mi még azt tanultuk a gimnáziumi latin órákon, hogy „Specta iuvenis!” Figyelj ifjú! ... *Most olyan időket élünk, amikor jó megerősíteni a lelkünket állhatatos példával.* Nekünk nem a kortárs európai politikában kell a példákat keresni, hanem nemzeti kultúránknak és műveltségünknek a színe-javát előszedni. Ahogy Teller Ede, Gábor Dénes vagy Szilárd Leó számára Az ember tragédiája vagy Ady költészete volt meghatározó, úgy kellene újra meg újra elővennünk, felidézni és értelmeznünk azokat a gondolatokat, amelyek az évszázadok során kikristályosodtak. Évszázadok kínlódták ki Balassi elsőbbségét a kortársai között. Balassi saját sorsának legnehezebb perceiben a nemzet sorsáért fohászait úgy intézi térdre borulva Istenhez, hogy az számunkra ma is erőt adhat.

Sajnos a videókon és kábelcsatornákon keresztül ránk zúdított kultúrszemét beteríti ma a klasszikus magyar és európai értékeket. Régen a főtereken az igazodási pontokat a templomok tornyai jelentették, ma pedig a bankoké. Itthon sikk lett – bizonyos értelmiségi körökben – a hagyományos értékek, a történelmi Magyarország értékeinek kicsúfolása, amelyek elődeink számára megőrzendő értékek voltak.

Széchenyi István többek között azt hangsúlyozta: „Aki a haza megmaradását és szabadságát óhajtja, annak arra kell törekednie, hogy az ifjúság nevelése tökéletes legyen.” Klebelsberg Kunó pedig azt vallotta: „A nemzeti társadalom gyökeres és tartós megújítása a neveléstől függ.” Miért kerülhet háttérbe a történelem, az irodalom tanítása napjainkban a közoktatásban, a neveléstörténet pedig a tanító- és tanárképzésben? Egyáltalán miért vesztes a humántudomány a XXI. században a természettudománnyal szemben, annak ellenére, hogy talán köztudott a jellemformálást a humántudományok segítik?

SZI: Azt gondolom, hogy a mai ember általában abban az ijedt aggodalomban él, hogy mi jut nekem, miről maradok le. Az egész életünk ilyen törtető hajszában telhet el, holott jó lenne, ha mindenkinek a lényéből az sugározna: én mit tudok adni, én mit tehetnék. Gábor Dénes Nobel-díjas tudós fogalmazta meg, hogy sokan mondják: „ma

talán még több feltaláló kellene, de lehet, hogy jön olyan idő, amikor az emberiségnek több Mozartra lenne szüksége.” Igen, itt az idő. A művészeteknek és a humántudománynak van az életünkben egy olyan kiegyensúlyozó szerepe, ami segíthet abban, hogy ne egymás ellen fordítsunk energiákat. Számtalan öncsonkításra és lemondásra kényszerülünk azzal, ha nem együtt próbálunk eredményeket elérni. Weöres Sándor írja, hogy örömeink megsokszorozódhatnak mások által: „Szemhéjam alá befér az egész világ, fejemben és szívemben elfér az Isten, ettől vagyok nehéz. A számár, amelyen ülök, ezért boldogtalan.” Értelmiségi felelősségünk, hogy az értékeket ne féljünk világosan kimondani, és a felismert igazságot soha ne hagyjuk cserben. A becsületet, őszinteséget, a tehetséggel és szorgalommal megszerzett tudást, hitünket, a tiszta jellemet. A szuverén személyiség ereje: a jellem. A tehetség nem elég. „Vállunkra kell venni a hazát”, ahogy Ferenc pápa mondta.

Hogyan fér össze a kultúrák közvetítői gyakorlatában a magyar nyelv szépségének ápolása, mint feladat és a közönségesség? Kit és mit lehet „legyőzni” a közönségességgel, igénytelenséggel a színházban, médiában? Márai nyomán is tudjuk, hogy „a tömegek világa csak mohó, de nem igényes.” Hogyan tudunk tenni ellene?

SzI: Szedjük össze minden bátorságunkat – tanácsolja **Z. Herbert** – szálljunk harcba, hogy a káosz, a kegyetlenség, az ostobaság világában, az elmúlás és a bizonytalanság világában létrehozzuk a rend és az értelem térségeit. S ahogy **Németh László** írta: én nem akarok szellemi csócseléket nevelni, márpedig az ott kezdődik, ahol a minőségi érzék kihagy... És meg kellene fékezni a mosdatlan beszédet, mely mindenünnen ránk ömlik. Az értékek nem jobb és baloldaliak. Ahogy a hitványság sem. Ha a hazugságokat elfogadjuk, tettetársak leszünk a jövő elzüllesztésében. Az értelmiség igazi történelmi felelőssége, hogy az értékeket soha nem lehet cserbenhagyni. Cselekedjünk egységesen, gyorsan, hatékonyan. Ahol az erkölcs erősebb, ott a politika is eredményesebb.

A posztmodern kor problémáit miben foglalhatjuk össze?

KE: Posztmodern korban élünk. Olyan a társadalom, mintha nem akarna felnőtt lenni, ábrándokat kerget. Egyesek meg is valósítják: magamutogatás, önmenedzselés, új szabályok. **A teljesítményneurózis napjaink értelmiségének frusztrációja.** Kiüresedett sorsokat, szakmai igénytelenséget takar. Mert szép dolog a tudományos ambíció, de az élet annál sokkal több, mintsem hogy állandó bizonyítási és tündöklési kényszerben éljünk. A tudományos hivalkodás helyett a valóban betegközpontú gyógyítás útját kell járni. Nem komoly az életünk. Nehéznek nehéz, de nem komoly. Teljesen nyilvánvaló, hogy a ma embere lelkileg pallérozatlan. Gazdag, civilizált, tájékozott, rafinált, lehet, hogy még művelt is, de ezek önmagukban nem segítenek rajta. Ugyanis nem ez a lényeg. Orvosnak, tudósnak sem kell lenni ahhoz, hogy ráébredjünk: ez a hihetetlenül bonyolult, csodálatos, még betegségeiben és gyarlóságaiban is fantasztikusan logikus és végtelenül összetett, emberi kutakodás és értelem számára teljességében talán soha fel nem fogható és meg nem ismerhető szerkezet: az emberi test – azért a röpke 60-80 évért túl nagy ráfordítás lenne, ha nem lenne itt még valami! **Gondolkozunk még néha ilyesmin?** Ha így tudnánk tünődni, ahogy felmenőink még nem is olyan régen tudtak, kisimulnának lelkünk és idegeink gyűrődései.

SzI: A tiszta viszonyok teremtése a mi dolgunk. A szavak sokfélék lehetnek, a cselekedetek csak kétfélék: jók és rosszak...

KE: A Sátánt nem azért szeretjük, mert fekete, hanem mert rózsaszín.

Mit vigyünk át „a túlsó partra?” Mit adjunk tovább a fiataloknak? Hogyan éljen az ember?

KE: Hogyan éljen az ember? Ne meneküljön önmaga elől! Vissza kell venni a fordulatszámot, meg kell barátkozni a mértékletesség erényével. Úgy néz ki, hogy szédületes iramba fogtunk, és halálos tempót diktálunk magunknak. Nem jár nekünk nagyobb gazdagság, mint amennyit munkával meg tudunk magunknak teremteni! És nem jár nagyobb hír, dicsőség, publicitás, mint amennyire rászolgáltunk. És nem jár olyan hatalom, amelyet azok ellen fordítunk, akiktől azt kaptuk.

Az **önmérséklet** a ma emberének legfontosabb leckéje. Csakúgy, mint integritásának, örök emberi szuverenitásának megőrzése és védekezés a bedaráltatás és egyéb másságos, pusztító ideológiák ellen. A szeretni előírt másság önmagában nem értékhorozó. Mivelhogy az igazság mássága a hazugság, a szeretet mássága a gyűlölet.

Ha a ma ifjúságának csak egyetlen szót lehetne üzennem, tiszta lelkiismerettel ez az egyetlen szó, ez lenne: **fékezzetek!** Nem járunk messze az igazságtól, ha azt gondoljuk, hogy a magyar nép demográfiai katasztrófája mögött egy nép megrontott életkedve pusztít. Ugyan mit ér a trágár széplélek, az agresszív „humanista” és a művelt aljas, aki dögletes humorával elhervasztja az emberek természetes jókedvét, és mélyen sérti az emberi méltóságot? **Az eszményeket romboló destruktív szellemi környezet paralizál és ennek felszámolása politikai akarat kérdése.**

Szi: Például a **hitünket**. Mert tudjuk, hogy a kínpadnak egy orvossága van: a hit. Egy nemzeti közösség hitet csak önazonosságából meríthet. A minden újrakezdéséhez nélkülözhetetlen **önbizalmat**.

Ady Endre „**mégis morálját**”. Vigyük át a **közösség titkos sugallatait**, mely segít népből nemzetté válni. **És a reményt**. Kopp Mária vizsgálta az európai fiatalok véleményét arról: büszke-e a nemzetére. A 40-50%-os skandináv, német, francia eredmények mellett a magyar válaszadók 87%-a azt jelezte, hogy büszke. Ennél magasabb értéket (95%) csak a lengyeleknél mértek.

Annak **tudását**, hogy Isten a legnagyobb értékeket közösségeinkre bízta, családjainkra, iskoláinkra, a felnevelő szülőföldre, nemzeteinkre.

És nincs mód kitérni a **hűség** elől... Zbigniew Herbert üzenete: „**Légy bátor, amikor csődöt mond az ész, légy bátor, mivel csak ez számít a végső számadáskor.**” S hogy „sorsunk nálunk nagyobb hatalmak kezében van, **de jellemünk a magunkéban!**” (Keresztury Dezső)

Hogy szellemi szigeteket kell teremteni, melyek az együtt tanulás műhelyivé tehetők, hogy harcos ideológiák és pártok helyett megannyi Clunyre lenne szükség, ahol a **belátás** uralkodik.

Lehajtani a fejet, de a szívet, azt föl, föl Barátaim!